

George J. Stigler: pure analyse

De Koninklijke Zweedse Academie van Wetenschappen heeft de Nobelprijs voor economie 1982 toegekend aan George J. Stigler, hoogleraar aan de Universiteit van Chicago. Stigler ontvangt de prijs voor zijn onderzoek naar marktprocessen en de gevolgen van overheidsinterventie op markten. Zoals bekend komt de Nobelprijs voor economie niet uit de nalatenschap van Alfred Nobel voort, maar is hij pas in 1968, ter gelegenheid van de driehonderdste verjaardag van de centrale bank van Zweden, ingesteld naast de Nobelprijzen voor geneeskunde, scheikunde, natuurkunde, literatuur en vrede. De Noor Ragnar Frisch en onze landgenoot Jan Tinbergen ontvingen in 1969 als eersten de prijs. George J. Stigler is de twintigste aan wie de eer te beurt valt.

Stigler geniet niet de bekendheid van sommigen van zijn voorgangers, zoals Simon, Friedman, Hicks, Von Hayek, Leontief of Samuelson, maar hij is wel een van de analytische zwaargewichten om wie men in de economische literatuur niet heen kan. Zijn belangrijkste werk strekt zich uit over vijf gebieden, die in Stiglers geschriften overigens vloeiend in elkaar overlopen: de prijstheorie, de industriële organisatie, de informatietheorie, de effecten van overheidsinterventie in markten en de geschiedenis van het economische denken.

Op het gebied van de prijstheorie heeft Stigler zich doen kennen als een scherp analyticus in de klassieke en neo-klassieke traditie. Hij verliest zich echter niet in virtueuze maar steriele analyse, doch tracht onbevangen na te gaan of de formele theorie ook empirisch inhoud is te geven. Bekend, en in elk micro-economisch handboek geciteerd, is Stiglers bespreking van de gebroken vraagcurve op oligopolistische markten 1). Met dit leerstuk, dat omstreeks het begin van de jaren veertig populair was, maakte Stigler korte metten: het deugde analytisch niet en er was geen empirisch bewijs voor. Streng maar onweerlegbaar veegde Stigler de gebroken vraagcurve van tafel.

Zijn empirisch onderzoek op het gebied van de prijs- en mededingingstheorie bracht Stigler vanzelf op het gebied van de theorie van de industriële organisatie. Deze tak van de economie, die zich richt op de bestudering van processen van prijsvorming, mededinging, concentratie, investeringen en innovatie, is in Nederland en West-Europa relatief onderontwikkeld, maar telt in de Verenigde Staten vele beoefenaars, zowel theoretici als empirisch onderzoekers. Stigler kan zeker als een van de grondleggers van dit vakgebied worden gezien 2).

Een ander onderwerp waarmee de naam van Stigler onverbrekelijk is verbonden, is de informatietheorie („economics of information”). In een artikel in de *Journal of Political Economy* heeft Stigler de prijsvorming op markten in verband gebracht met het zoeken naar informatie door vragers en aanbieders 3). Op een markt waar verschillende aanbieders opereren bestaat er in het algemeen niet één prijs maar een hele „range” van meer of minder uiteenlopende prijzen voor hetzelfde goed. De consument probeert erachter te komen waar hij het gewenste goed voor de laagste prijs kan aanschaffen, maar dit zoekproces brengt op zich zelf kosten met zich. Er ontstaat een optimaliseringsvraagstuk. Hetzelfde geldt voor de ondernemer die winstgevend investeringsmogelijkheden zoekt of voor de werknemer die een arbeidsplaats zoekt. Op ingenieuze wijze heeft Stigler dit zoeken naar informatie in de theorie van het consumenten- en producentengedrag geïntegreerd. Daardoor kon de traditionele veronderstelling van volledige informatie worden verlaten en

kon de theorie in hoge mate aan realiteitswaarde winnen.

In het verlengde van zijn bestudering van de werking van het prijsmechanisme heeft Stigler ook aandacht besteed aan de effecten van overheidsingrijpen op markten. In het algemeen heeft Stigler daar weinig goede woorden voor over. Hij wijst op de onbedoelde en averechtse effecten van b.v. de instelling van minimumlonen, prijsvoorschriften, huurmaatregelen, subsidies e.d. Op grond van prijstheoretische analyse toont Stigler de ondeugdelijkheid van veel „sociale” politiek aan. Kennis van de prijstheorie stempelt de economist haast per definitie tot een „conservatief”, aldus Stigler. Stigler blijft zich echter opstellen als een pure analyticus; het trekken van beleidsconsequenties uit zijn werk laat hij aan anderen over. Stigler is daarbij realist genoeg om de politieke noodzaak van sommige vormen van overheidsinterventie te erkennen en, naar hij zelf zegt, ook tolerant genoeg om voor de sterke wind in die richting te buigen. Maar hij beschouwt het toch als een belangrijk effect van de economische wetenschap dat deze in elk geval die wind niet aanwakkert. Dat de uitverkiezing van Stigler voor de Nobelprijs zou kunnen worden beschouwd als een ondersteuning van de Amerikaanse economische politiek gericht op „deregulation” mag men niet concluderen. Integendeel, de „supply-side economics” van president Reagan zijn door Stigler gekwalificeerd als een „gimmick”.

Ten slotte heeft Stigler origineel werk geleverd op het gebied van de geschiedenis van het economisch denken 4). Ook hier tracht hij onbevangen de economische denkbeelden van klassieke economen te analyseren en te toetsen.

De toekenning van de Nobelprijs aan Stigler kan worden beschouwd als een blijk van hernieuwde erkenning van het belang van de (klassieke) micro-economische theorie voor de economische wetenschap. Onder invloed van het keynesianisme heeft jarenlang de macro-economische benaderingswijze van economische vraagstukken gedomineerd. (Ook de meeste Nobelprijswinnaars zijn eerder als macro- dan als micro-economen te beschouwen.) Nu wereldwijd de mogelijkheden van macro-economische sturing van economieën blijken tegen te vallen, ontstaat weer meer oog voor het feit dat consumenten en producenten (en veelal ook overheden) op grond van micro-economische motieven handelen en dat de micro-economische theorie aanknopingspunten kan bieden om dat handelen beter te begrijpen en te voorspellen. Het werk van mensen als Stigler is daarbij van grote betekenis.

Uiteraard bevat elke keuze van een Nobelprijswinnaar een element van willekeur. Er zijn wellicht nog tientallen andere economen die de prijs misschien evenzeer verdienen. Maar dat de keus in 1982 op Stigler is gevallen is alleszins te verdedigen. Zijn pure analyse, die vervat is in sprankelend proza, rechtvaardigt dat Stigler als Nobelprijswinnaar geplaatst wordt in de rij van zijn illustere voorgangers.

L. van der Geest

1) George J. Stigler, The kinky oligopoly demand curve and rigid prices, *Journal of Political Economy*, oktober 1947.

2) George J. Stigler, *The organization of industry*, R. D. Irwin Inc., Homewood, Illinois, 1968.

3) George J. Stigler, The economics of information, *The Journal of Political Economy*, juni 1961.

4) George J. Stigler, *Essays in the history of economics*, The University of Chicago Press, Chicago, 1964.